

KABINET

Burgemeester Halsema
Wethouder Meliani

Onderwerp

Dagvaarding betreffende Haus mit Bildern van Kandinsky.

Gevraagde beslissing

I Kennis te nemen van:

- 1) De aanhoudende aandacht, die het advies van de Restitutiecommissie(RC) in de pers heeft gekregen omdat de commissie een belangenafweging heeft gemaakt, waarbij de commissie ook gewicht heeft toegekend aan het belang van het kunstwerk voor de collectie van het Stedelijk Museum Amsterdam. Hierop is met verontwaardiging gereageerd door vertegenwoordigers uit de joodse gemeenschap.
- 2) Gezien de aandacht die deze kwestie heeft gekregen is, in overleg met uw kabinet en de bestuursadviseur van wethouder Meliani - in wiens portefeuille dit (kunst)dossier valt – besloten dat u en wethouder Meliani worden geïnformeerd en gevraagd worden in te stemmen met de lijn, zoals beschreven onder 8. Desgewenst kan over dit onderwerp een bila plaatsvinden.
- 3) Dat de erven ^{5.1.2.e} en ^{5.1.2.e} een civiele procedure zijn gestart. De vordering strekt tot vernietiging van bindend advies van de RC en afgifte schilderij uit hoofde van onrechtmatige daad.
- 4) De inschatting is dat de gemeente in juridische zin sterk staat in de civiele procedure, omdat een bindend advies pas voor vernietiging in aanmerking komt, indien een oordeel in ernstige mate gebrekkig is gemotiveerd en/of als er bij de totstandkoming van het oordeel de beginselen van behoorlijk procesrecht zijn geschonden. Het is verdedigbaar om te zeggen dat daarvan geen sprake is. Ook kan in redelijkheid niet worden gezegd dat de gemeente een onrechtmatige daad begaat of heeft begaan.
- 5) Dat de gemeente zich in de civiele procedure, daar waar mogelijk zich terughoudend zal opstellen, maar daar waar het vanuit juridisch oogpunt noodzakelijk is, vol verweer (moet) voeren. Dit kan mogelijk publicitair in een negatief daglicht worden gesteld.
- 6) Dat in samenwerking met communicatie wordt voorgesteld om in lijn met de inzet in civiele procedure te blijven. De communicatie zal terughoudend zijn omdat de zaak onder de rechter is. Wanneer een inhoudelijke reactie nodig is, is het uitgangspunt dat het bindend advies van de RC wordt gevolgd waarin is uitgesproken dat het schilderij niet als direct gevolg van het naziregime uit het bezit van de eigenaren is geraakt.
- 7) Het is denkbaar dat binnenkort door een bemiddelaar namens de erven op bestuurlijk niveau contact gelegd gaat worden voor overleg en om wellicht de mogelijkheid tot een schikking te verkennen.

II In te stemmen met de volgende lijn:

- 8) ^{5.1.2.f}
^{5.2.1}

Agendapunt,

5.1.2 /
6.2.1

III In te stemmen met het opleggen van geheimhouding op deze stafvoordracht op grond van artikel 55, tweede lid van de Gemeentewet. Dit in verband met de belangen genoemd in artikel 10, tweede lid, onder g van de Wet openbaarheid van bestuur. De geheimhouding wordt opgelegd voor onbepaalde duur.

Korte toelichting / samenvatting

Ad 1) negatieve publiciteit

- In de pers heeft het advies van de Restitutiecommissie aanhoudend veel aandacht gekregen. Met name de overweging van de commissie rondom de belangenafweging, waarbij de commissie mede ook gewicht heeft toegekend aan het belang van het kunstwerk voor de collectie van het van het Stedelijk Museum Amsterdam.
- De voorzitter van de restitutiecommissie heeft in een opinie in het NRC haar advies verdedigd. (zie bijlage)

Ad 3) bindend advies en dagvaardingsprocedure

- de RC (bestaande uit zeven door de minister van OCW benoemde leden) heeft afgelopen najaar – na een diepgaand onderzoek van vijf jaren en o.b.v. een onderzoeksrapport van 86 pagina's excl bijlagen - een bindend advies uitgebracht; de gemeente hoeft het schilderij niet te restitueren aan de erven ^{5.1.2,e}
- Inhoud advies:
  - Op grond van de beschikbare documenten moet er volgens de commissie vanuit worden gegaan dat het schilderij ten tijde van de veiling bij ^{5.1.2,e} behoorde tot de ontbonden maar nog niet verdeelde goederengemeenschap van ^{5.1.2,e} en ^{5.1.2,e}. Op grond van een tussen hen na de oorlog gesloten verdelingsovereenkomst is het schilderij toebedeeld aan ^{5.1.2,e}, zodat slechts haar erfgename het schilderij nu kan claimen. Met betrekking tot haar claim is de commissie van oordeel dat dat de verkoop van het schilderij enerzijds niet los kan worden gezien van het naziregime maar anderzijds mede moet zijn veroorzaakt door de verslechterde financiële omstandigheden waarin ^{5.1.2,e} ^{5.1.2,e} en ^{5.1.2,e} al voor de Duitse inval verkeerden.
  - De commissie heeft in haar uiteindelijke oordeel de belangen van de erfgename van ^{5.1.2,e} ^{5.1.2,e} en die van de gemeente betrokken. Daarbij was voor de commissie van belang dat het in deze zaak niet gaat om roof of confiscatie van kunst. ^{5.1.2,e} heeft na de oorlog geen pogingen ondernomen om het schilderij terug te krijgen. Haar erfgename heeft verder geen bijzondere binding met het schilderij. Daarnaast was voor de commissie van belang dat de gemeente het schilderij te goeder trouw heeft verworven en het werk een belangrijke plaats heeft in de collectie van het Stedelijk Museum. Op grond van deze belangen is de commissie tot het oordeel gekomen dat de gemeente niet verplicht is tot restitutie van het schilderij.
- In de civiele procedure bij de rechtbank Amsterdam verzoeken de erven om vernietiging van het bindend advies en vorderen zij afgifte van het schilderij uit hoofde van een onrechtmatige daad. Er zou in 1940 een ongeldige overdracht in hebben plaatsgevonden.

Ad 4) juridische beoordeling civiele procedure

- Een bindend advies komt pas voor vernietiging in aanmerking indien een oordeel in ernstige mate gebrekkig is gemotiveerd en/of als er bij de totstandkoming van het oordeel de beginselen van behoorlijk procesrecht zijn geschonden. Het is goed verdedigbaar om te zeggen dat daarvan geen sprake is. De gemeente staat in juridische zin tamelijk sterk.
- Het standpunt van de gemeente is dat zij geen onrechtmatige daad heeft begaan. De door de gemeente gesloten koopovereenkomst bood een geldige titel. Zij is nimmer vernietigd en is niet nu, achteraf, vernietigbaar. Er is geen grond om de overdracht nietig te achten wegens strijd met de openbare orde of de goede zeden.
- Na uitspraak volgt mogelijkheid tot hoger beroep of bij toewijzing terug verwijzing naar RC.

Agendapunt,

Ad 5) verweer van de gemeente in de civiele procedure

- Waar de gemeente in de restitutieprocedure een tamelijk terughoudend standpunt kon innemen (omdat de RC een zelfstandig onderzoek doet), worden we nu in deze civiele procedure gedwongen om inhoudelijk verweer te voeren. Dit komt omdat de rechter in een civiele procedure lijdelijk is en de partijen autonoom. Dit betekent dat feiten of rechten, die door de (advocaat van de) erven ^{5.1.2,e} worden gesteld, door de (advocaat van de) gemeente moeten worden betwist, omdat anders de rechter deze als vaststaand moet beschouwen (tenzij de rechter gebruik maakt van zijn bevoegdheid om bewijs te verlangen).
- In de dagvaarding (90 pagina's excl. bijlagen) gaan eisers in op zeer veel inhoudelijke aspecten. Gezien de lijdelijkheid van de rechter betekent dit dat de gemeente daar waar het kan zich terughoudend zal opstellen, maar daar waar het noodzakelijk is ook een sterk en vol verweer zal (moeten) voeren. Hetgeen publicitair mogelijk in een negatief daglicht kan worden gesteld.

Ad 6) Communicatielij

- Als de inhoudelijke zitting van de rechtbank plaatsvindt of de erven de publiciteit zoeken over deze zaak, kan een communicatie-reactie van de gemeente of het Stedelijk Museum nodig zijn.
- In afstemming met de communicatie-vertegenwoordigers van de wethouder Kunst en Cultuur, Burgemeester en het Stedelijk Museum is bepaald dat de lijn in de communicatie naar buiten terughoudend zal zijn omdat de zaak onder de rechter is.
- Indien toch een inhoudelijke reactie nodig is, zal de lijn zijn dat het bindende advies van de Restitutiecommissie wordt gevolgd, dat zegt dat het kunstwerk niet als direct gevolg van het naziregime uit het bezit van de Lewensteins is geraakt en daarom teruggave niet aan orde is.
- Voor het geval dat er in de media toch op inhoudelijk vlak zaken aan de orde worden gesteld en de gemeente en het Stedelijk Museum gedwongen worden inhoudelijker te reageren dan gewenst, zal ter voorbereiding een Q&A worden opgesteld dat ingaat op de verschillende mogelijke vragen. Afgesproken is dat de woordvoeringslijn tijdens de rechtszaak in eerste instantie via de gemeente zal lopen.

Ad 7) Mogelijk contact gezocht door een bemiddelaar van de erven op bestuurlijk niveau

- De advocaat van de erven heeft contact gehad met de advocaat van de gemeente. Hij meldde dat er meerdere personen zijn, die hebben aangeboden om via hun ingangen contact te zoeken bij de gemeente ten einde overleg te plegen (en wellicht een schikking overeen te komen). Het is dus goed denkbaar dat er binnenkort bij de gemeente op bestuurlijk niveau contact gelegd gaat worden.

Ad 8)5.1.21/
5.2.1

- De gemeente heeft m.b.t. de vraag of er onvrijwillig bezitsverlies is geleden altijd de lijn van de RC, ook neergelegd in het Reglement gevolgd. Daarbij hanteert de RC het toetsingscriteria "dat in voldoende mate aannemelijk is dat hij of zij het bezit van het kunstwerk onvrijwillig heeft verloren als gevolg van omstandigheden die direct verband hielden met het naziregime."
- De RC heeft in deze zaak overwogen, dat er een indirect verband is met het naziregime, althans dat het bezitsverlies daar niet los van kan worden gezien (overweging RC: het thans geclaimde werk kan enerzijds niet los kan worden gezien van het naziregime maar anderzijds mede moet zijn veroorzaakt door de verslechterde financiële omstandigheden).

5.1.21/
5.2.1

•

Agendapunt,

-
- Heeft u een andere mening, dan zou de gemeente gezien deze impact niet zonder ruggespraak met OCW/landsadvocaat moeten handelen.
  - Ook moet dan een nader onderzoek worden gedaan naar de fiscale consequenties van een restitutie. Dit klemt temeer nu de RC heeft geoordeeld o.b.v. onder meer notariële stukken dat als gevolg van de scheiding 5.1.2.e volledig eigenaar is geworden van het schilderij en dat dit leidt tot de conclusie dat slechts de erfgenaam van 5.1.2.e, en niet de erven 5.1.2.e, het werk kan claimen.

Stukken

Meegezonden stukken

NRC opinie van de voorzitter van de restitutiecommissie

Advies van de RC

Verdere procedurestappen met data

Deze voordracht wordt ook ter instemming aan portefeuillehouder Meliani aangeboden. Desgewenst kan over dit onderwerp een bila plaatsvinden.

Behandelend ambtenaar

5.1.2.e (Kunst en Cultuur)

5.1.2.e (Directie Juridische Zaken) 06 5.1.2.e